

Wykorzystywanie symboli narodowych i patriotycznych

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

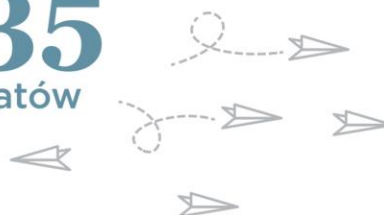
badań

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Kwestia odpowiedniego wykorzystywania symboli narodowych i patriotycznych co jakiś czas odżywa w debacie publicznej. W jakich sytuacjach wolno ich używać, a w jakich jest to nadużycie? To pytanie stanowi coraz poważniejszy, praktyczny problem. Z jednej strony w ostatnich latach obserwujemy więcej symboli narodowych i patriotycznych w przestrzeni publicznej, przede wszystkim w formie „odzieży patriotycznej” korzystającej z narodowej symboliki. Z drugiej zaś w ostatnich miesiącach byliśmy świadkami dwóch głośnych procesów, w których użycie znaku Polski Walczącej zostało uznane za nieuprawnione. Dotyczyło to producenta kijów baseballowych ozdobionych wizerunkiem małego powstańca oraz uczestników „czarnego protestu” posługujących się zmodyfikowanym symbolem Polski Walczącej („Polka walcząca”). Tego rodzaju dylematy – w którym momencie państwo powinno interweniować w obronie symboli – nie są łatwe do rozwiązania, bowiem ocena „odpowiedniości” konkretnego przypadku często musi być subiektywna.

We wrześniowym badaniu¹ pytaliśmy Polaków, w jakich sytuacjach, ich zdaniem, można wykorzystywać symbole narodowe oraz znak Polski Walczącej (jako przykład historycznego symbolu patriotycznego), a także czy sami je wykorzystują. Trzeba przypomnieć, że zarówno barwy narodowe, godło i hymn, jak i znak Polski Walczącej są symbolami chronionymi prawnie².

SYMBOLE NARODOWE W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

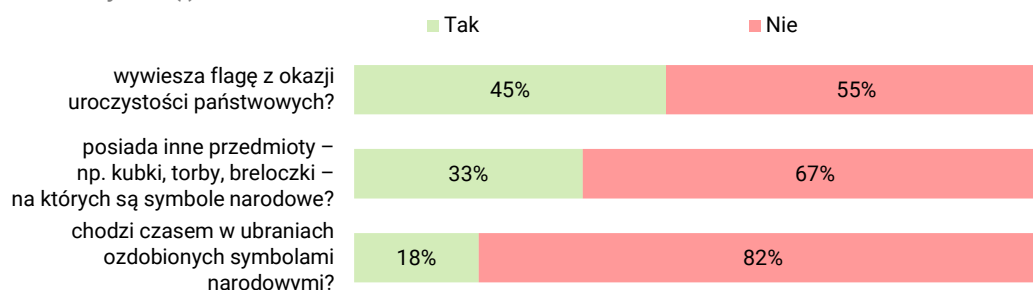
Badanych spytaliśmy przede wszystkim, czy oni sami wywieszają flagę lub używają przedmiotów ozdobionych barwami narodowymi. Niemal połowa (45%) deklaruje, że z okazji uroczystości państwowych wywiesza biało-czerwoną flagę. Jedna trzecia (33%) posiada przedmioty – jak np. kubki, torby, breloczki – ozdobione symbolami narodowymi, a mniej niż co piąty (18%) chodzi czasem w ubraniach z tymi symbolami.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (328) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 września 2017 roku na liczącej 985 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Ustawa o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych – tekst jednolity z poprawkami, Dz.U. z 25 maja 2016 r., poz. 625. Ustawa o ochronie Znak Polski Walczącej, Dz.U. z 7 sierpnia 2014 r., poz. 1062.

CBOS

RYS. 1. Czy Pan(i) osobiście:

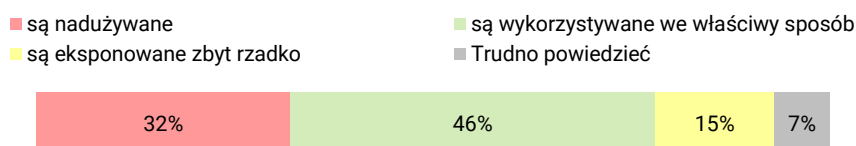

Ponad połowa badanych (64%) ma bezpośredni kontakt z symbolami narodowymi i wykorzystuje je w co najmniej jeden z tych trzech sposobów. Dotyczy to częściej osób o poglądach prawicowych (77%) niż centrowych (60%), lewicowych (62%) oraz badanych niepotrafiących określić swoich poglądów na tej skali (49%).

Niemal połowa respondentów (46%) ocenia, że obecnie w Polsce symbole narodowe są wykorzystywane w odpowiedni sposób, ale aż jedna trzecia (32%) twierdzi, że są one nadużywane. Co siódmy badany (15%) uważa, że flaga i godło Polski są eksponowane zbyt rzadko w przestrzeni publicznej.

CBOS

RYS. 2. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie w Polsce symbole narodowe – flaga i godło:

Opinię, że symbole narodowe są w dzisiejszej Polsce nadużywane, nieco częściej wyrażają mężczyźni (37%) niż kobiety (28%). Stanowisko w tej sprawie jest też w wyraźny sposób powiązane z deklarowanymi poglądami politycznymi: osoby o poglądach prawicowych wyraźnie rzadziej twierdzą, że te symbole są nadużywane (uważa tak 27% z nich), niż zwolennicy centrum (36%) i lewicy (43%). Znajduje to odzwierciedlenie w opiniach badanych podzielonych według elektoratów partyjnych: potencjalni wyborcy Prawa i Sprawiedliwości rzadziej niż sympatycy innych ugrupowań są zdania, że symbole narodowe są nadużywane (27%), a relatywnie częściej, że są eksponowane zbyt rzadko (21%).

TABELA 1

Potencjalne elektoraty głównych partii politycznych	Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie w Polsce symbole narodowe – flaga i godło:			
	są nadużywane	są wykorzystywane we właściwy sposób	są eksponowane zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Polską Razem)	27	45	21	7
Platforma Obywatelska RP	42	44	11	4
Polskie Stronnictwo Ludowe	41	44	12	3
Kukiz'15	36	44	15	5
Nowoczesna Ryszarda Petru	44	43	8	5
Trudno powiedzieć, jeszcze nie wiem, waham się	36	43	14	8

Podobne zróżnicowanie można też zaobserwować wśród badanych podzielonych w zależności od ich stosunku do obecnego rządu: respondenci, którzy określają się jako jego przeciwnicy, zdecydowanie częściej uważają, że symbole narodowe są nadużywane. Co więcej, tę odpowiedź częściej wybierają zdecydowani (47%) niż umiarkowani (39%) przeciwnicy gabinetu Beaty Szydło.

TABELA 2

Stosunek do rządu Beaty Szydło	Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie w Polsce symbole narodowe – flaga i godło:			
	są nadużywane	są wykorzystywane we właściwy sposób	są eksponowane zbyt rzadko	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zwolennicy	27	50	18	5
Przeciwnicy	43	38	12	6
Obojętni	30	49	13	9
Trudno powiedzieć	23	40	18	19

Połączono kategorie „zdecydowani zwolennicy” i „umiarkowani zwolennicy” oraz „umiarkowani przeciwnicy” i „zdecydowani przeciwnicy”

WYKORZYSTYWANIE SYMBOLI NARODOWYCH

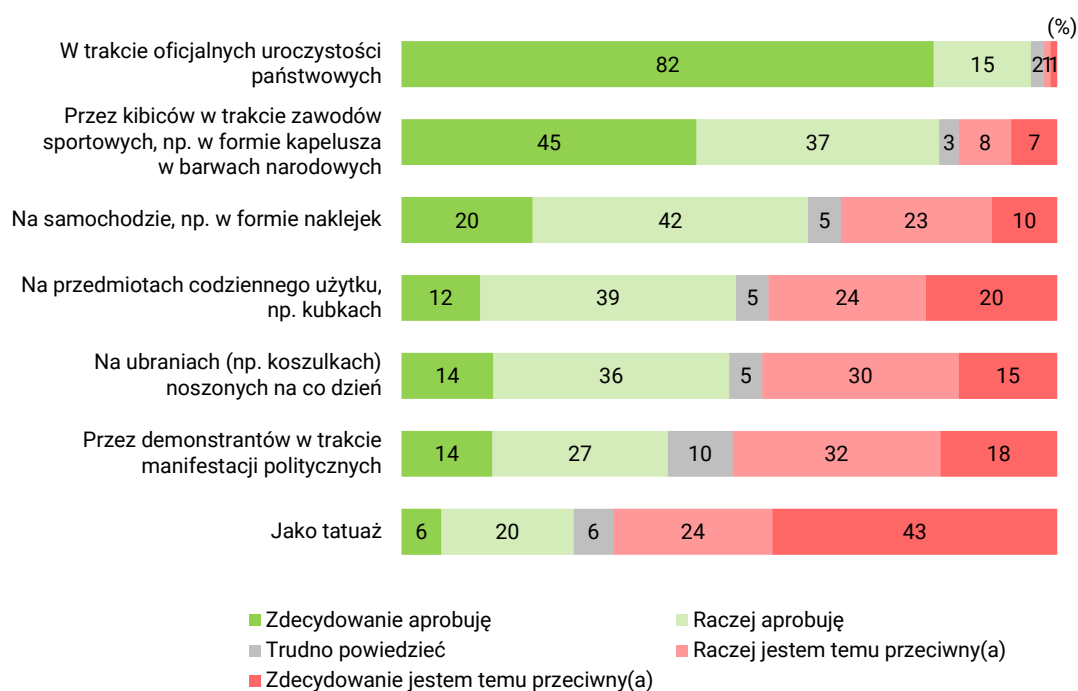
Poza ogólną opinią dotyczącą wykorzystywania symboli narodowych w dzisiejszej Polsce, interesowało nas także bardziej szczegółowe nastawienie badanych: w jakich sytuacjach można, a w jakich nie powinno się eksponować barw i godła państwowego. Przedstawiliśmy respondentom szereg sytuacji prosząc, by powiedzieli, czy aprobują pojawianie się w nich oficjalnej symboliki narodowej.

Co oczywiste, najmniej kontrowersyjną sytuacją są oficjalne uroczystości państwowe – właściwie nikt nie przeciwstawia się wykorzystywaniu w ich trakcie flagi i godła. Bardzo rozpowszechnione (82%) jest też przyzwolenie na ich pojawianie się w czasie zawodów sportowych. Bardziej kontrowersyjne okazuje się ozdabianie symbolami narodowymi samochodów (akceptuje to 62% badanych), przedmiotów codziennego użytku (51%) oraz odzieży (50%). Mniej niż połowa respondentów (41%) aprobuje ich użycie w czasie demonstracji politycznych. Najmniej, bo jedynie jedna czwarta (26%)

przychylnie patrzy na tatuaże wykorzystujące symbolikę narodową. W tym przypadku trzeba jednak wziąć też po uwagę fakt, że większość Polaków ma do tatuaży ogólnie niechętny stosunek³, co zapewne w znacznym stopniu wpłynęło na ich stosunek do ozdabiania ciała barwami narodowymi lub godłem państwowym.

CBOS

RYS. 3. Polskie symbole narodowe – flaga i godło – są wykorzystywane w wielu sytuacjach, zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych. Proszę powiedzieć, czy aprobuję Pan(i) ich wykorzystanie w następujących sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

W większości przypadków bardziej liberalnie nastawieni do wykorzystywania barw i godła narodowego okazują się raczej młodszy, niż starsi badani. Jest to szczególnie widoczne w przypadku tatuaży (tendencja do większego krytycyzmu w stosunku do wykorzystywania symboli narodowych ponownie nakłada się na ogólny sceptycyzm wobec tej formy ozdabiania ciała), ale także kibicowania i przedmiotów codziennego użytku.

³ Komunikat CBOS „Moda na tatuaże”, wrzesień 2017 (oprac. A. Cybulska).

TABELA 3

Polskie symbole narodowe – flaga i godło – są wykorzystywane w wielu sytuacjach, zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych. Proszę powiedzieć, czy aprobuje Pan(i) ich wykorzystanie w następujących sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		Wiek					
		18–24 lata	25–34	35–44	45–54	55–64	65 lat i więcej
		w procentach					
W trakcie oficjalnych uroczystości państwowych	Aprobuję	98	97	97	96	95	97
	Jestem temu przeciwny(a)	0	1	2	4	3	1
	Trudno powiedzieć	2	3	2	0	1	2
Przez demonstrantów w trakcie manifestacji politycznych	Aprobuję	43	52	45	37	32	37
	Jestem temu przeciwny(a)	42	41	43	57	59	51
	Trudno powiedzieć	15	7	12	6	9	12
Przez kibiców w trakcie zawodów sportowych, np. w formie kapelusza w barwach narodowych	Aprobuję	92	87	90	85	75	71
	Jestem temu przeciwny(a)	7	11	9	13	22	22
	Trudno powiedzieć	1	2	1	2	3	7
Na ubraniach (np. koszulkach) noszonych na co dzień	Aprobuję	58	64	55	50	42	39
	Jestem temu przeciwny(a)	36	34	42	47	55	49
	Trudno powiedzieć	5	2	3	3	3	11
Na samochodzie, np. w formie naklejek	Aprobuję	65	67	66	62	57	54
	Jestem temu przeciwny(a)	27	30	32	34	38	36
	Trudno powiedzieć	8	2	2	4	4	10
Jako tatuaż	Aprobuję	45	41	27	20	20	15
	Jestem temu przeciwny(a)	41	50	65	75	77	82
	Trudno powiedzieć	14	9	8	5	3	3
Na przedmiotach codziennego użytku, np. kubkach	Aprobuję	61	67	60	46	39	38
	Jestem temu przeciwny(a)	27	27	36	51	57	55
	Trudno powiedzieć	12	6	4	2	4	7

Połączono odpowiedzi „zdecydowanie aprobuję” i „raczej aprobuję” oraz „zdecydowanie jestem temu przeciwny(a)” i „raczej jestem temu przeciwny(a)”.

Podobnie jak w przypadku kwestii ogólnego stosunku do wykorzystywania symboli narodowych w dzisiejszej Polsce, opinie są wyraźnie powiązane z deklarowanym stanowiskiem politycznym. Osoby o poglądach prawicowych częściej niż inni badani są przychylni publicznemu eksponowaniu barw narodowych w sytuacjach codziennych – na ubraniu lub samochodzie, nieco częściej aprobują też ich wykorzystywanie przez kibiców. Warto jednak zwrócić uwagę, że istnieje jedna sytuacja, w której respondenci deklarujący prawicowe poglądy są bardziej krytycznie niż inni nastawieni do używania flagi i godła państwowego – dotyczy to manifestacji politycznych.

TABELA 4

Polskie symbole narodowe – flaga i godło – są wykorzystywane w wielu sytuacjach, zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych. Proszę powiedzieć, czy aprobuję Pan(i) ich wykorzystanie w następujących sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		Poglądy polityczne			
		Lewicowe	Centrowe	Prawicowe	Trudno powiedzieć
		w procentach			
Przez demonstrantów w trakcie manifestacji politycznych	Aprobuję	49	42	39	37
	Jestem temu przeciwny(a)	45	51	51	48
	Trudno powiedzieć	6	7	11	14
Przez kibiców w trakcie zawodów sportowych, np. w formie kapelusza w barwach narodowych	Aprobuję	75	85	87	75
	Jestem temu przeciwny(a)	23	13	10	20
	Trudno powiedzieć	2	1	3	5
Na ubraniach (np. koszulkach) noszonych na co dzień	Aprobuję	39	46	61	48
	Jestem temu przeciwny(a)	55	50	34	47
	Trudno powiedzieć	6	3	5	5
Na samochodzie, np. w formie naklejek	Aprobuję	54	59	70	57
	Jestem temu przeciwny(a)	41	38	25	37
	Trudno powiedzieć	5	3	5	6

Połączono odpowiedzi „zdecydowanie aprobuję” i „raczej aprobuję” oraz „zdecydowanie jestem temu przeciwny(a)” i „raczej jestem temu przeciwny(a)”.

Ta zależność jest jeszcze wyraźniej widoczna w przypadku zwolenników i przeciwników rządu. Badani krytycznie nastawieni do gabinetu Beaty Szydło zdecydowanie częściej niż respondenci wobec niego przychylni akceptują pojawianie się barw narodowych w trakcie manifestacji politycznych. Można więc podejrzewać, że w tym przypadku istotna jest nie tylko forma eksponowania symboli narodowych, ale także konkretny kontekst. Zwolennicy rządu są zapewne sceptycznie nastawieni do wykorzystywania barw narodowych przez jego przeciwników.

TABELA 5

Polskie symbole narodowe – flaga i godło – są wykorzystywane w wielu sytuacjach, zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych. Proszę powiedzieć, czy aprobuję Pan(i) ich wykorzystanie w następujących sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		Stosunek do rządu Beaty Szydło			
		Zwolennicy	Przeciwnicy	Obojętni	Trudno powiedzieć
		w procentach			
Przez demonstrantów w trakcie manifestacji politycznych	Aprobuję	37	52	35	37
	Jestem temu przeciwny(a)	53	43	51	41
	Trudno powiedzieć	10	4	14	22

Połączono odpowiedzi „zdecydowanie aprobuję” i „raczej aprobuję” oraz „zdecydowanie jestem temu przeciwny(a)” i „raczej jestem temu przeciwny(a)”. Połączono kategorie „zdecydowani zwolennicy” i „umiarkowani zwolennicy” oraz „umiarkowani przeciwnicy” i „zdecydowani przeciwnicy”

Można też zauważyć, że osoby, które mają bezpośredni kontakt z symbolami narodowymi w jeden z trzech omówionych wyżej sposobów, częściej akceptują ich wykorzystanie we wszystkich sytuacjach, z wyjątkiem manifestacji politycznych (w tym przypadku odsetek akceptujących wśród mających bezpośredni z nimi kontakt i niemających go jest identyczny i wynosi 41%). Jest to zgodne ze wskazanymi zależnościami dotyczącymi poglądów politycznych.

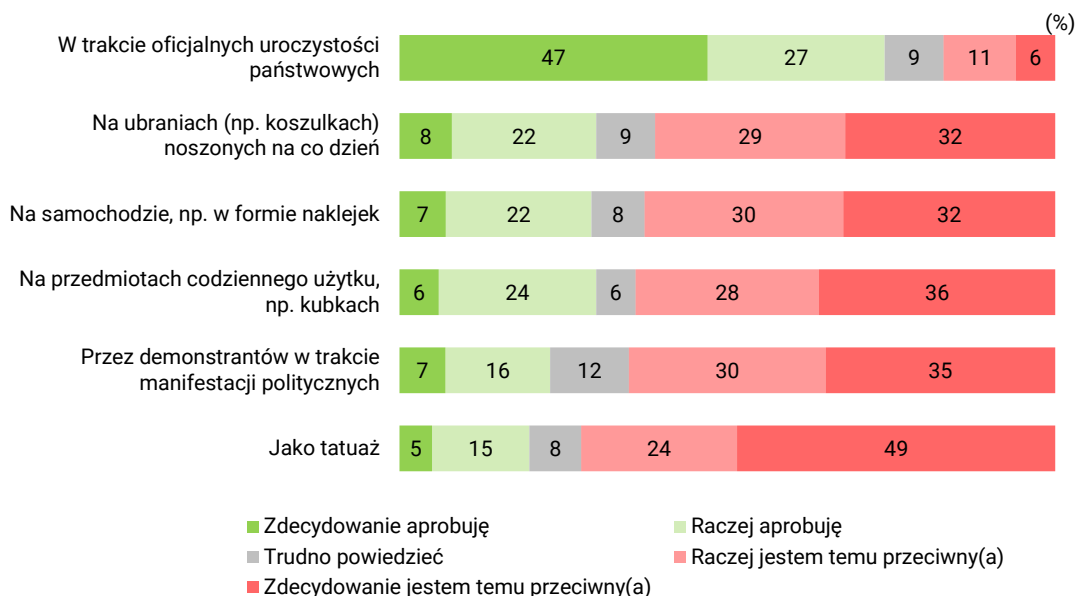
WYKORZYSTYWANIE ZNAKU POLSKI WALCZĄCEJ

Poza kwestią barw narodowych, interesowało nas także wykorzystywanie znaku Polski Walczącej. Podobnie jak flaga i godło państwowe, jest to symbol prawnie chroniony, a za jego znieważenie grozi kara grzywny. W ostatnich latach sądy kilkakrotnie musiały rozstrzygać, czy jego użycie było zgodne z prawem. Najgłośniejsze sprawy dotyczyły przypadków szczecińskiego producenta kijów baseballowych, uczestników „czarnego protestu” (w obydwu zapadły wyroki skazujące), a ostatnio także działaczy Partii Zielonych, posługujących się zmodyfikowaną wersją znaku Polski Walczącej podczas czerwcowego Marszu Godności (w tym przypadku sąd nie dopatrzył się zniewagi).

Spytaliśmy badanych, w jakich sytuacjach, ich zdaniem, wykorzystywanie tego symbolu jest uprawnione (była to identyczna lista jak w przypadku symboli narodowych, z pominięciem zawodów sportowych). Okazuje się, że Polacy są zdecydowanie bardziej sceptycznie nastawieni wobec używania znaku Polski Walczącej, niż flagi i godła. Jedynie jego pojawianie się w trakcie oficjalnych uroczystości jest akceptowane przez więcej niż połowę respondentów.

CBOS

RYS. 4. Proszę powiedzieć, czy aprobuje Pan(i) wykorzystanie znaku Polski Walczącej w tych sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

Prawie jedna trzecia badanych jest skłonna zaakceptować wykorzystywanie znaku Polski Walczącej w codziennych okolicznościach – na ubraniach, samochodach, przedmiotach codziennego użytku (po ok. 30%). Mniej niż jedna czwarta (23%) zgadza się na jego wykorzystywanie w czasie manifestacji politycznych. Najmniej (20%) aprobuje zaadaptowanie go jako tatuażu.

Pomimo zdecydowanie niższego poziomu aprobaty dla wykorzystywania znaku Polski Walczącej we wszystkich sytuacjach, jest on w istotny sposób powiązany ze stosunkiem do używania symboli narodowych. Osoby, które wyrażają aprobatę dla pojawiania się flagi i godła w konkretnych sytuacjach, częściej akceptują też użycie znaku Polski Walczącej⁴.

Podobnie jak w przypadku symboli narodowych, także tu obserwujemy zróżnicowanie opinii w zależności od wieku: młodszy badani częściej aprobują wykorzystywanie znaku Polski Walczącej we wszystkich sytuacjach.

TABELA 6

Proszę powiedzieć, czy aprobuję Pan(i) wykorzystanie znaku Polski Walczącej w tych sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		Wiek					
		18–24 lata	25–34	35–44	45–54	55–64	65 lat i więcej
		w procentach					
W trakcie oficjalnych uroczystości państwowych	Aprobuję	88	81	72	73	68	71
	Jestem temu przeciwny(a)	6	12	18	18	21	20
	Trudno powiedzieć	7	7	10	9	12	9
Na ubraniach (np. koszulkach) noszonych na co dzień	Aprobuję	47	48	35	27	17	17
	Jestem temu przeciwny(a)	45	45	57	68	74	71
	Trudno powiedzieć	9	7	8	5	9	12
Na samochodzie, np. w formie naklejek	Aprobuję	44	46	30	25	19	21
	Jestem temu przeciwny(a)	47	48	63	70	74	67
	Trudno powiedzieć	9	7	7	5	7	12
Na przedmiotach codziennego użytku, np. kubkach	Aprobuję	47	46	36	24	15	18
	Jestem temu przeciwny(a)	42	50	58	72	76	74
	Trudno powiedzieć	11	3	6	4	9	8
Przez demonstrantów w trakcie manifestacji politycznych	Aprobuję	44	31	24	15	13	20
	Jestem temu przeciwny(a)	45	58	62	75	75	65
	Trudno powiedzieć	11	11	14	10	11	14
Jako tatuaż	Aprobuję	37	34	21	17	9	9
	Jestem temu przeciwny(a)	48	55	75	75	85	84
	Trudno powiedzieć	14	11	4	8	7	7

Połączono odpowiedzi „zdecydowanie aprobuję” i „raczej aprobuję” oraz „zdecydowanie jestem temu przeciwny(a)” i „raczej jestem temu przeciwny(a)”.

Ponownie można także wskazać związek opinii z poglądami politycznymi: osoby o poglądach prawicowych są częściej skłonne aprobować pojawianie się symboliki Polski Walczącej we wszystkich omawianych sytuacjach. Warto podkreślić, że dotyczy to także manifestacji politycznych.

⁴ Pomiędzy wszystkimi parami identycznych sytuacji zaobserwowano występowanie korelacji istotnych na poziomie istotności 0,01.

TABELA 7

Polskie symbole narodowe – flaga i godło – są wykorzystywane w wielu sytuacjach, zarówno oficjalnych, jak i nieoficjalnych. Proszę powiedzieć, czy aprobuje Pan(i) ich wykorzystanie w następujących sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		Poglądy polityczne			
		Lewicowe	Centrowe	Prawicowe	Trudno powiedzieć
		w procentach			
W trakcie oficjalnych uroczystości państwowych	Aprobuję	63	73	83	69
	Jestem temu przeciwny(a)	24	22	11	14
	Trudno powiedzieć	13	5	6	17
Na ubraniach (np. koszulkach) noszonych na co dzień	Aprobuję	20	25	41	24
	Jestem temu przeciwny(a)	75	69	50	62
	Trudno powiedzieć	5	5	9	14
Na samochodzie, np. w formie naklejek	Aprobuję	21	27	37	26
	Jestem temu przeciwny(a)	75	68	54	61
	Trudno powiedzieć	5	5	9	13
Na przedmiotach codziennego użytku, np. kubkach	Aprobuję	23	28	37	24
	Jestem temu przeciwny(a)	73	68	57	63
	Trudno powiedzieć	4	4	6	12
Przez demonstrantów w trakcie manifestacji politycznych	Aprobuję	19	20	27	23
	Jestem temu przeciwny(a)	73	71	60	59
	Trudno powiedzieć	8	9	13	18
Jako tatuaż	Aprobuję	15	18	24	15
	Jestem temu przeciwny(a)	78	77	69	72
	Trudno powiedzieć	7	6	6	13

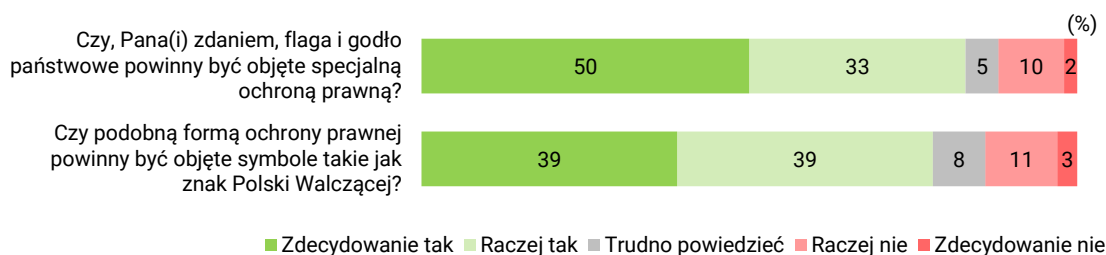
Połączono odpowiedzi „zdecydowanie aprobuję” i „raczej aprobuję” oraz „zdecydowanie jestem temu przeciwny(a)” i „raczej jestem temu przeciwny(a)”.

CZY SYMBOLE NARODOWE I PATRIOTYCZNE POWINNY BYĆ CHRONIONE PRAWNIE?

Obecnie zarówno symbole narodowe, jak i znak Polski Walczącej są objęte ochroną prawną, a za ich znieważenie grozi kara grzywny. Polacy w zdecydowanej większości aprobują ten stan rzeczy: 83% uważa, że specjalną ochroną prawną powinny być objęte flaga i godło państwowe, a 78% twierdzi, że powinna ona obejmować także znak Polski Walczącej.

CBOS

RYS. 5. Proszę powiedzieć, czy aprobuje Pan(i) wykorzystanie znaku Polski Walczącej w tych sytuacjach, czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

Specjalnej ochronie prawnej symboli narodowych i patriotycznych relatywnie najczęściej sprzeciwiają się najmłodszy badani (w wieku od 18 do 24 lat), mieszkańcy największych miast oraz osoby nieuczestniczące w praktykach religijnych (zob. tabele aneksowe 5 i 6).

Polacy w zdecydowanej większości akceptują specjalną ochronę prawną obejmującą symbole narodowe oraz znak Polski Walczącej. Warto podkreślić, że społeczne przyzwolenie na wykorzystywanie znaku Polski Walczącej jest zdecydowanie mniejsze, niż w przypadku symboli narodowych. Wynika to prawdopodobnie z poczucia, że wykorzystanie tego symbolu patriotycznego powinno być ograniczone do pierwotnego kontekstu – powinien pojawiać się on jedynie dla upamiętnienia wydarzeń historycznych. Z kolei publiczne eksponowanie barw narodowych jest w większości przypadków oceniane raczej pozytywnie.

Większość badanych uważa, że obecnie w Polsce symbole narodowe są wykorzystywane właściwie. Wśród pozostałych bardziej popularna jest opinia, że są one nadużywane, niż że są eksponowane zbyt rzadko.

Opracował

Antoni Głowacki